

Tisíce lidí se zdravotním postižením jsou v Česku omezeni ve svéprávnosti, přitom by mnohým stačila jen podpora, shodují se členové poradního orgánu ombudsmana

21.6.2023 - | Veřejný ochránce práv

Členové poradního orgánu se shodli, že veřejné povědomí o podpůrných opatřeních je nedostatečné.

Vyzvali proto ombudsmana, aby vedl veřejné instituce, které se podílí na rozhodování o podpůrných opatřeních, k posilování ochrany lidí s postižením před nedůvodnými zásahy do jejich svéprávnosti právě za využití podpůrných opatření. Zároveň se sami členové zavázali, že budou šířit informace o možnostech podpory v právním jednání, které nevedou k zásahům do svéprávnosti člověka.

„Soudy stále ve velkém rozsahu přistupují k invazivnímu omezení svéprávnosti, i když je tato praxe dnes považována za porušení lidských práv. Soudní zásah do svéprávnosti v posledních letech zrušila řada zemí, včetně Rakouska, Německa, Španělska, naposledy také například Mexiko. I u nás již od roku 2014 existují jiné způsoby podpory pro lidi s mentálním postižením nebo duševním onemocněním, které jsou neformálnější, flexibilnější a respektují svobodnou volbu. Příkladem je nápomoc v rozhodování, kdy člověku v právním jednání pomáhá takzvaný podpůrce. Tento institut se však používá velice málo, ročně soudy schválí pouze kolem 50 smluv o nápomoci, zatímco ve svéprávnosti omezí až 10 tisíc lidí,“ vysvětlil zástupce ombudsmana Vít Alexander Schorm.

Nápomoc v rozhodování si chválí také sebeobhájci – manželé Kamila a Jaroslav Ježkovi, kteří si prošli životem v domově pro lidi s postižením, omezením svéprávnosti i jejím navrácením. Oba byli záhy po přestěhování do domova omezeni ve svéprávnosti. *„Zaměstnanci domova mně řekli, že už se o nic nemám starat, a prostě mě omezili. Nevysvětlili mi to, v podstatě neřekli vůbec nic. Ani v jakém rozsahu jsem omezena,“* uvedla paní Kamila. S budoucím manželem se seznámila právě v domově. Podobný scénář se týkal i Jaroslava: *„Když jsem do domova přišel, byl jsem svéprávný. Po týdnů už ne, i když jsem nic neprovedl. Nic je nezajímalo. Pro ně bylo nejlepší všechny omezit, ať mají klid.“*

Na dobu, kdy byli omezeni ve svéprávnosti, vzpomínají neradi. *„Když jsem žádal o peníze, tak jsem musel škemrat na magistrátu o každou korunu. Omezovali nás, abychom se s Kájou stýkali. Bylo to tam fakt strašný,“* vzpomíná Jaroslav a jeho žena vnímá nesvobodu v nakládání s vlastními penězi stejně: *„Nemohla jsem nic. Dostávala jsem příspěvek na péči, ale byl mi sebrán, nikdo mi nic neřekl. Kapesné jsme dostávali jen 50 korun za měsíc.“*

Manželé po navrácení svéprávnosti žijí nyní sami v bytě. S pomocí podpůrkyně zvládají i složité situace, třeba ohledně peněz. *„Podle mě by se měli všichni opatrovníci zrušit. Je blbost, aby byl člověk nesvéprávný, když by to zvládal s podpůrcem,“* uzavírá Jaroslav a jeho žena přikyvuje: *„Člověk, když má opatrovníka, tak má jen zákazy – tohle nemůžeš, tamhleto nemůžeš. Ale u podpůrce se vždy domluvíš. Chtěli bychom, aby naši kamarádi*

měli taky podpůrce a mohli se o sebe postarat a nebyli zbaveni svéprávnosti.“

Lidi s postižením mohou využít různé formy pomoci. Kromě podpůrce jim můžou v právním jednání neformálně pomáhat také sociální pracovníci. K tomu ale potřebují adekvátní příspěvek na péči. Nedávno se zástupce ombudsmana Vít Alexander Schorm obrátil v této věci na premiéra Petra Fialu. Ministerstvo financí se totiž i přes varování odborníků postavilo proti pravidelné valorizaci příspěvku, přitom jeho hodnota se kvůli inflaci stále snižuje. *„Lidé s postižením mají právo žít samostatný a nezávislý život a k důstojnému životu potřebují odpovídající příspěvek na péči,“* upozornil zástupce ombudsmana.

Ombudsman apeloval na vládu už v roce 2021, aby předložila návrh zákona, který by komplexně upravoval problematiku opatrovnictví a podpůrných opatření, včetně stanovení ústředního orgánu odpovědného za tuto oblast (více na str. 11 Výroční zprávy ombudsmana za rok 2021).

Více informací v letáku Podpora v právním jednání.

https://www.ochrance.cz/aktualne/tisice_lidi_se_zdravotnim_postizenim_jsou_v_cesku_omezeni_ve_sv_epravnosti_pritom_by_mnohym_stacila_jen_podpora_shoduji_se_clenove_poradniho_organu_ombudsmana